

"אי זה בית אשר תבנו לי': לפרשת תרומה

בפרשת תרומה ניתנות הוראות מדויקות ומפורטות לבניית המשכן. מטרת הבניה היא למלא את הציווי האלהי: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, 8). נדמה כי פשט הפסוק מכוון לכך שהמקדש, הוא המשכן, העשוי ביד אדם, הוא מקום משכנו של אלהים, אולם הבנה כזו מעוררת שאלה תיאולוגית קשה – האמנם אלהים זקוק לבניין כדי להתגלות?

פיתרון אפשרי לבעיה זו אפשר למצוא בביטוי "ושכנתי בתוכם", ממנו ניתן ללמוד שאלהים אינו שוכן בבניין כלשהו, אלא בלב מאמיניו, והמקדש רק מהווה סמל לנוכחות הרוחנית. הבוחרים בפיתרון זה, יאלצו להתמודד עם ריבוי הפרטים - המידות, החומרים וכו' – המופיעים בפרשה. כך, למשל, מתואר קודש הקודשים, החלק הפנימי והמקודש ביותר במשכן:

ועשית כפרת זהב טהור אמתים וְחָצִי אַרְכָּה וְאֶמֶה וְחָצִי רַחְבָּהּ: וְעֲשִׂית שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מְשֻׁנֵי קְצוֹת הַכַּפְרֹת: וְעֲשֶׂה כְרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מְזֵה וְכְרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מְזֵה מִן הַכַּפְרֹת תַעֲשֶׂה אֶת הַכְּרָבִים עַל שְׁנֵי קְצוֹתָיו: וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי כְנָפַיִם לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפְרֹת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכַּפְרֹת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרָבִים: וְנָתַתְּ אֶת הַכַּפְרֹת עַל הָאָרֶץ מְלֻמְעָלָה וְאֶל הָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת הָעֲדָת אֲשֶׁר אֵתָּן אֵלֶיךָ: וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אֵתְּךָ מֵעַל הַכַּפְרֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל אָרֶץ הָעֲדָת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְהָ אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (שמות כה, 17-22)

כדאי לשים לב, כי גם פסוקים אלה מתמודדים עם שאלת משכנו של אלהים ומציעים לה פיתרון מעניין: אלהים אינו נגלה באמצעות חפץ פיזי מפוסל ביד אדם (הכרובים, למשל), אלא מדבר מתוך הריק, מן הרווח שמעל לדברים, מן המרחק שביניהם: "מעל הכפורת, מבין שני הכרובים".

בהפטרה לפרשת תרומה (מל"א ה, 26-ו, 13) אנו קוראים על המקדש שבנה שלמה. מקדש זה גדול ומפואר יותר מן התבנית המפורטת בתורה: "והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו" (מל"א ו, 2).

לכאורה, ניתן ללמוד מכך על העמקתה והתרחבותה של האמונה בישראל – מימי המדבר ועד לימי שלמה התפשטה האמונה בעם ולכן גבר הרצון (במקביל ליכולת הכלכלית והשלטונית) לבנות מקום מכובד ויוקרתי יותר. אם המקדש הוא רק סמל פיזי לנוכחות הרוחנית של אלהים, הרי ככל שהסמל גדול ומטופח יותר, כך גם המסומל. האמנם?

בסנהדרין דף ז ע"א מציג התלמוד רשימה של פתגמים עממיים ולכל אחד מהם מוצעת מקבילה מקראית, המביעה רעיון דומה. בין היתר מופיעה שם אמרה זו: "כי רחימתין הוה עזיזא - אפותיא דספסירא שכיבן, השתא דלא עזיזא רחימתין - פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן" (כאשר אהבתנו היתה עזה – על רוחב הסייף שכבנו, עכשיו שלא עזה אהבתנו – מיטה בת ששים אמות לא מספיקה לנו). רב הונא מבין כי פתגם זה מתאר את תהליך ההתדרדרות של מערכת היחסים בין אלהים ועם ישראל, כפי שהוא מובע גם בפסוקים שהובאו לעיל:

מעיקרא כתיב 'וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכְּפָרֶת' (שמות כה, 22)... וכתוב 'וְהַבֵּית אֲשֶׁר בָּנָה
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַה' שְׁשִׁים אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים רְחִיבוֹ וְשָׁלְשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ' (מל"א ו, 2). ולבסוף כתיב 'פֶּה
אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הָדָם וְגִלְי אֵי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי' (ישעיה סו, 1).

לדעת רב הונא, התרחבות תחומו של הקודש האלהי – מן המשכן הצנוע יחסית, אל בניין ענק בימי
שלמה ועד לעולם כולו לאחר חורבן הבית הראשון – היא עדות דווקא להיחלשות קשרי האהבה בין
אלהים וישראל. כלומר, ככל שגדל הסמל, קטן המסומל. ובמילים אחרות – לגודל יש משמעות, אלא
שלפעמים היא הפוכה מהמצופה.